

УДК 338.43.01:63
JEL classification: M11

Хринюк О.С.

канд. економ. наук, доцент
ORCID ID: 0000-0003-4705-9854

Дергалюк М.О.

ORCID ID: 0000-0002-8801-5535

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ГЕНЕЗИС НАУКОВОЇ ДУМКИ ЩОДО ПОНЯТТЯ «ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ»

ГЕНЕЗИС НАУЧНОЙ МЫСЛИ ОТНОСИТЕЛЬНО ПОНЯТИЯ «ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ»

GENESIS SCIENTIFIC THOUGHT ON THE CONCEPT OF "ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM"

У статті досліджено сутність понять «механізм» та «організаційно-економічний механізм». Встановлено, що «механізм» являє собою складну організовану систему, але головним є те, що він постійно супроводжується певним процесом, без якого сам механізм, спрямований на виконання специфічних функцій, не може існувати.

З'ясовано, що різне тлумачення поняття «механізм» полягає в тому, що у технічних науках використовують ресурсний підхід, а в економічних – системний або процесний. Широке поширення поняття «механізм» у економічному обігу зумовлено тим, що за допомогою цього терміну можна описати взаємодію виробничого й соціального процесів.

В результаті проведеного дослідження поняття «організаційно-економічний механізм» з'ясовано, що: по-перше, не існує єдиної точки зору щодо сутності даного поняття; по-друге, більшість дослідників вважають, що механізм повинен враховувати певні цілі, завдання та засоби їх досягнення; по-третє, організаційно-економічний механізм являє собою певну систему організаційних та економічних форм, методів, важелів, інструментів, процедур тощо, що діють на різних рівнях економіки; по-четверте, механізм базується на певних принципах та діє в межах об'єктивних економічних законів по відношенню до певних об'єктів та суб'єктів.

Дано авторське визначення поняття «організаційно-економічний механізм» - як певної сукупності елементів організаційного та економічного характеру (об'єктів, суб'єктів, цілей, завдань, способів взаємодії, методів, важелів, інструментів тощо), взаємозв'язаних та взаємодіючих між собою із рухливими внутрішніми та зовнішніми зв'язками на макро-, мезо-, мікрорівнях економіки, її міжгалузевих комплексів, галузей, первинних ланок тощо, ефективність реалізації якого залежить від здатності створювати відсутні у конкретний момент зв'язки, елементи, стимули тощо.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, механізм, поняття, сутність, система, складові, підходи, процес

В статье исследована сущность понятий «механизм» и «организационно-экономический механизм». Установлено, что «механизм» представляет собой сложную

организованную систему, но главным является то, что он постоянно сопровождается определенным процессом, без которого сам механизм, направленный на выполнение специфических функций, не может существовать.

Выяснено, что различие при использовании понятия «механизм» состоит в том, что в технических науках используют ресурсный подход, а в экономических - системный или процессный. Широкое применение понятия «механизм» в экономическом обороте обусловлено тем, что с помощью этого термина можно описать взаимодействие производственного и социального процессов.

В результате проведенного исследования понятия «организационно-экономический механизм» установлено, что: во-первых, не существует единой точки зрения относительно сущности данного понятия; во-вторых, большинство исследователей считают, что механизм должен учитывать определенные цели, задачи и средства их достижения; в-третьих, организационно-экономический механизм представляет собой определенную систему организационных и экономических форм, методов, рычагов, инструментов, процедур и т.п., действующих на разных уровнях экономики; в-четвертых, механизм базируется на определенных принципах и действует в пределах объективных экономических законов в отношении определенных объектов и субъектов.

Дано авторское определение понятия «организационно-экономический механизм» как определенной совокупности элементов организационного и экономического характера (объектов, субъектов, целей, задач, способов взаимодействия, методов, рычагов, инструментов и т.п.), взаимосвязанных и взаимодействующих между собой с подвижными внутренними и внешними связями на макро-, мезо-, микроуровнях экономики, ее межотраслевых комплексов, отраслей, первичных звеньев и т.д., эффективность реализации которого зависит от способности создавать отсутствующие в конкретный момент связи, элементы, стимулы и т.д.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, механизм, понятие, сущность, система, составляющие, подходы, процесс

The article explored the essence of the concepts of the "mechanism" and the "organizational and economical mechanism." It is established, that the mechanism is a complex organized system, but the main thing is that it is always accompanied by a certain process, without which one the mechanism directed to perform specific functions cannot exist and the process should be provided with the certain resources for results.

It was found that the difference between using the term "mechanism" is in the fact that used resource approach in technical sciences and in the economic - system or process one. The wide use of the term "mechanism" in economic circulation caused by the fact that using this term can be described.

In the result of studying the concept of "organizational and economic mechanism" found that: firstly, there is no unified point of view on the essence of this concept; secondly, the most researchers believe that it should take into account the specific goals, objectives and means to achieve them; thirdly, organizational and economical mechanism is a system of organizational and economic forms, methods, instruments, procedures, etc., which are at different levels of the economy; fourthly, it operates within the objective economic laws towards certain objects and subjects based on certain principles.

It was given the author's definition of the "organizational and economical mechanism" as a specific set of elements by organizational and economic character (objects, subjects, goals, interactions, methods, instruments, tools, etc.), interconnected and interact with each other with moving internal and external communications at the macro-, meso- and micro- levels of economy,

its inter-industry complexes, industries, primary links and more. Effectiveness of the implementation the OEM depends on the ability to create absent particular point connections, elements, incentives and more.

Keywords: organizational and economical mechanism, mechanism, concept, essence, system, components, approaches, process

Вступ. Організаційно-економічний механізм можна розглядати як дієвий інструмент формування базису та розвитку багатьох економічних об'єктів та суб'єктів економіки. Задоволення соціально-економічних потреб населення залежить від організаційних, економічних важелів та інструментів, спрямованих на системоутворюючі галузі економіки. Все це підкреслює актуальність розробки теоретико-методичних засад створення відповідних механізмів впливу. Гармонізація взаємодії організаційних та економічних складових створює відповідний дієвий механізм, який сприяє розвитку економіки та його суб'єктів. Сучасні умови розвитку суспільних відносин, прискорення соціально-економічних процесів вимагають пошуку нових підходів до вирішення економічних проблем. Цьому сприятиме розробка теоретико-методичних засад організаційно-економічного механізму.

Питанням сутності понять «механізм» та «організаційно-економічний механізм» присвятили праці такі науковці, як: В. Андрійчук, М. Дем'яненко, С. Кваша, В. Кашин, І. Лукінов, М. Малік, С. Мочерний С. Навроцький, В. Олійник, О. Онищенко, Б. Пасхавер, П. Саблук, П. Стецюк та ін.

Але, незважаючи на велику кількість публікацій, що підтверджує актуальність даного дослідження, сутність поняття «організаційно-економічний механізм» досі залишається дискусійним, що, у свою чергу, створює труднощі при розробках дієвого інструментарію організаційно-економічного механізму.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є визначення сутності та надання авторського тлумачення поняттю «організаційно-економічний механізм». Для досягнення поставленої мети було вирішено наступні завдання: з'ясовано сутність та генезис понять «механізм» та «організаційно-економічний механізм»; на основі проведеного дослідження тлумачення сутності поняття «організаційно-економічний механізм» дано авторське визначення цього поняття.

Методологія. Для дослідження було використано загальнонаукові прийоми досліджень та специфічні методи, що ґрунтуються на сучасних наукових засадах економічної науки. А саме:

- *аналізу та синтезу* – для виокремлення специфічних ознак сутності понять «механізм» та «організаційно-економічний механізм»;
- *порівняльний метод* – для порівняння підходів, та визначення основних ознак понять «механізм» та «організаційно-економічний механізм»;

– логічний метод та метод узагальнень – для надання відповідних висновків та авторського тлумачення сутності поняття «організаційно-економічний механізм».

Результати дослідження. Поняття механізм (від грец. – машина) залучено в обіг економічних категорій у 60-ті роки минулого сторіччя з механіки, де під механізмом вбачалася «сукупність взаємопов'язаних між собою і дотичних елементів, які дозволяють фізичному об'єкту здійснювати необхідні рухи та пересуватися у просторі, тобто рухатися» [29, с. 117]. Але першоджерелом використання поняття «механізм» є філософія та її наукові течії XVI–XVIII ст., що об'єднувалися у філософську наукову школу під назвою «механізм». Причому філософи Анаксімен, Геракліт, М. Клайн, Фалес та інші дотримувалися механістичної концепції світу, що засновувалася виключно на раціональних законах влаштування Всесвіту ще з часів античної Греції. У XVII ст. такі відомі вчені як С. Бассо, І. Бекман, П. Гассенді, Т. Гоббс, Р. Декарт, М. Мерсені, І. Ньютон завдяки своїм науковим доробкам доводили раціональність будови світу та вважаються засновниками механіцизму як окремої течії у філософії. Поняття «механізм» почало широко використовуватися в працях таких вчених: П.-С. Лапласа, Ж. О. Ламетрі, П. А. Гольбаха та інших не тільки у філософії, а й у природничих науках [15, с. 98].

Можна погодитись з думкою, що широке використання поняття «механізм» в економічній літературі зумовлено тим, що за допомогою цього терміну можна описати взаємодію виробничого й соціального процесу [3, с. 26].

Поняття «механізм» розглядається Нобелівськими лауреатами 2007 р. Л. Гурвіцем, Р. Маєрсоном, Е. Маскіном, які стверджують, що «будь-яка взаємодія між економічними суб'єктами може розглядатись як певна стратегічна гра, форма якої і буде механізмом. Під грою розуміється опис того, як можуть діяти гравці та до чого призведе будь-який набір дій» [29, с. 364]. Л. Гурвіц під механізмом розуміє «взаємодію між суб'єктами та центром» [29, с. 217]. Деякі вчені критикують «механізм Гурвіца» як такий, що не враховує у своїй структурі ресурси, необхідні для його функціонування [15, с. 100].

Також трактування поняття «механізм» подано у методиці 1981 р. IDEF0, розробленій в межах програми автоматизації діяльності промислових підприємств у США, в якій зазначено, що «діяльність підприємства розглядається як процес, представлений у вигляді функціонального блоку, який перетворює «входи» на «виходи» за наявності необхідних ресурсів, механізм розглядається як окремий ресурс» [23, с. 49].

Відмінність при використанні поняття «механізм» полягає у тому, що у технічних науках використовують ресурсний підхід, а у економічних – системний або процесний.

Під механізмом, використовуючи системний підхід, розуміють:

- «систему певних ланок та елементів, що приводить в дію певну систему, або спосіб, пристрій, що визначає порядок певного виду діяльності» [12, с. 355];

- «систему, яка визначає порядок певного виду діяльності, що має складну організовану систему, яка переробляє вхідні умови, що склалися у бажаний вихід – процеси» [23, с. 124];

- «систему економічних засобів, форм і методів дії, що включає такі елементи, як: нормативну базу, економічні санкції, ціноутворення, стимулювання праці, критерії оцінки ефективності тощо» [13, с. 29].

Використовуючи процесний підхід, під механізмом розуміють:

- «сукупність ресурсів економічного процесу і способів їх поєднання»; [37, с. 30]

- «порядок процесу, в основу якого покладено його стадії ..., які якраз і визначають першочерговість виконання завдань» [7];

- сукупність конкретних форм, методів, алгоритмів та інструментів усвідомленого вибору й впливу на економічні явища та процеси;

- «сукупність конкретних форм, методів, алгоритмів та інструментів усвідомленого вибору й впливу на економічні явища та процеси» [14, с. 111].

Також є визначення, які поєднують одночасно системний та процесний підходи, за якими «механізм»:

- «внутрішня будова, система чого-небудь або сукупність станів і процесів, з яких складається певне явище» [6, с. 673];

- «система частин, що працюють у певній машині, а також як певний процес, за допомогою якого щось відбувається» [34, с. 815].

На наш погляд, неможливо заперечити, що механізм являє собою складну організовану систему, але головним є те, що він постійно супроводжується певним процесом, спрямованим на виконання специфічних функцій, без якого сам механізм не може існувати. Також процес повинен бути забезпечений певними ресурсами для отримання результату.

Отже, проведене дослідження сутності поняття «механізм» дає можливість стверджувати, що генезис цього поняття має значний теоретичний базис, але при цьому залишається дискусійним та потребує подальших досліджень. Сьогодні в економічній науці широко використовуються похідні поняття «господарський механізм», «економічний механізм», «соціально-економічний механізм», «організаційно-економічний механізм», «фінансовий механізм», «ринковий механізм» тощо.

Ми погоджуємося з твердженням французького вченого Шарля Ріста, який, вважається, першим ввів поняття «економічний механізм» [26, 23] та доводив, що певні початкові економічні процеси призводять до формування послідовних явищ, які, у свою чергу, призводять до певного результату.

Визначення тлумачення поняття «механізм» дає можливість перейти до визначення сутності поняття «організаційно-економічний механізм». Незважаючи на те, що сам термін «організаційно-економічний механізм» широко поширений у економічній літературі, досі не існує єдиного погляду на його сутність.

Проаналізуємо дефініції поняття «організаційно-економічний механізм» науковців, які використовують системний підхід і вважають організаційно-економічний механізм перш за все системою. Так, Ф. Зінов'єв вважає, що «організаційно-економічний механізм – це система, що визначає порядок конкретних дій. Організаційний механізм – організаційно-технологічні засоби ведення господарства, що спираються на його потенціал з використанням ринкових принципів господарювання (самостійність, договірні відносини, комерційний інтерес, правова обґрунтованість діяльності тощо). Економічний механізм – система економічних засобів, форм і методів дії на матеріальні інтереси працівників виробничих і невиробничих засобів, що включає такі елементи: ціноутворення, стимулювання праці, економічні санкції, нормативну базу, критерії оцінки ефективності» [13, с. 29]. Тобто автор поділяє організаційно-економічний механізм на організаційний та економічний механізми та вважає, що організаційно-економічний механізм – це система, яка визначає порядок дій, але при цьому організаційний механізм – це організаційно-технологічні засоби, а економічний механізм – це система.

Ю. Лисенко, П. Єгорова розглядають організаційно-економічний механізм як «систему формування цілей і стимулів, яка дозволяє перетворити в процесі трудової діяльності рух матеріальних і духовних потреб членів суспільства в рух засобів виробництва та його кінцевих результатів, спрямованих на задоволення платоспроможного попиту споживачів» [21, с. 86]. За суттю, це визначення зводиться до системи управління створенням суспільних благ. Також як систему управління розглядає організаційно-економічний механізм Т. Кравцова: «складова (найбільш активна) частина системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності» [17, с. 95].

Загальне, на наш погляд, визначення організаційно-економічного механізму дає М.С. Віхров, розглядаючи його як систему економічних важелів «за допомогою якої організуються як зовнішні, так і внутрішні господарські відносини» [8, с. 67]. Також загальним є визначення цього поняття такими вченими як Г.В. Астапова, Є.А. Астапова та Д.П. Лойко, які стверджують, що

організаційно-економічний механізм – це «система елементів організаційного та економічного впливу на управлінський процес» [1, с. 143].

Організаційно-економічний механізм як систему розглядає А. Гончарук: «система методів, операцій, важелів, організаційних структур і їх взаємозв'язків, що визначають зміст процесу управління» [9, с. 170]. О. Хаєцька визначає організаційно-економічний механізм як «систему організаційних та економічних важелів, інструментів, чинників, що впливають на економічну діяльність підприємств, галузей, продуктових підкомплексів, спрямованих на підвищення його ефективності. Завдяки організаційним та економічним чинникам цього механізму поєднується об'єктивний та суб'єктивний аспекти людської діяльності ...» [36, с. 37]. Але таке визначення не розкриває особливостей самого механізму.

І. Біла, Ю. Лисенко та П. Єгоров вважають, що організаційно-економічний механізм – це «система формування цілей та стимулів, що дають змогу перетворювати у процесі трудової діяльності динаміку матеріальних та духовних потреб суспільства у динаміку засобів виробництва та кінцевих результатів, які спрямовані на повне та ефективно задоволення цих потреб» [2, с. 8]. Таке визначення свідчить про потребу визначати форми та методи, за допомогою яких буде здійснюватися реалізація механізму, оскільки стимулювання є одним із інструментів ефективного організаційно-економічного механізму.

Організаційно-економічний механізм як цілісну систему із елементами впливу на об'єкт управління пропонують розглядати О. Василик та О. Грішнова: «цілісна система елементів організаційного та економічного впливу на управлінський процес, в якій відбувається цілеспрямоване перетворення впливу елементів управління на об'єкт управління і яка має результуючу реакцію» [10, с. 22].

Звертаючи увагу на те, що організаційно-економічний механізм діє на основі економічних законів та має певні стратегічні цілі, дають свої тлумачення В. Кушнірук, О. Єрмаков та О. Шибаніна, зазначаючи, що організаційно-економічний механізм – це «система організаційних та економічних форм і методів ведення господарства, що спонукає до підвищення ефективності функціонування виробничих систем та спрямована на свідоме використання економічних законів і досягнення поставлених стратегічних цілей суб'єктами підприємницької діяльності» [20, с. 9].

В. Федорович зазначає наступне: організаційно-економічний механізм – це «різнорівнева ієрархічна система основних взаємозв'язаних між собою елементів та їх типових груп (суб'єктів, об'єктів, принципів, методів й інструментів і т.п.), а також способів їх взаємодії, включаючи інтеграцію і дезінтеграцію, в ході і під впливом яких гармонізуються економічні стосунки (інтереси) держави, власників (учасників і акціонерів), кредиторів і персоналу,

включаючи представників вищого менеджменту корпорації і суспільства» [35, с. 45].

Розгорнуте визначення організаційно-економічного механізму дає С. Тульчинська: «це система основних та специфічних елементів, сукупності функцій, методів, форм, важелів державного впливу на загальнодержавному, регіональному і мікро- рівні економічного, правового, організаційного характеру з метою забезпечення сталих взаємовідносин між ними, формування взаємовигідних умов для здійснення господарської діяльності» [33, с. 92].

Отже, розглядаючи організаційно-економічний механізм як систему, науковці наголошують, що це:

- система, що визначає порядок конкретних дій;
- система управління;
- система економічних важелів;
- система методів, операцій, важелів, організаційних структур та їх взаємозв'язків;
- система елементів організаційного та економічного впливу на управлінський процес;
- система організаційних та економічних форм і методів ведення господарства.

Організаційно-економічний механізм розглядають також як певну сукупність. А. Кульман дає загальне визначення організаційно-економічному механізму, наголошуючи, що це «певна сукупність або послідовність економічних явищ» [18, с. 34].

Так, у Великому економічному словнику зазначено, що «організаційно-економічний механізм являє собою сукупність різноманітних процесів, послідовностей стану або частини деякої системи, порядку визначання економічної діяльності» [4, с. 465]. Сучасний економічний словник – «сукупність організаційних структур і конкретних форм і методів управління, а також правових форм, за допомогою яких реалізуються діючі економічні закони» [25, с. 375].

Досить загальне визначення організаційно-економічного механізму на макроекономічному рівні дає Ю. Лузан, «наголошуючи на впливі об'єктивних законів на базис у процесі суб'єктивної людської діяльності, що охоплює широкі надбудовні відносини (політичні, ідеологічні, морально-етичні, правові тощо). При цьому потрібно зазначити, що визначення самого організаційно-економічного механізму полягає у способі забезпечення реалізації вимог об'єктивних законів» [22, с. 4].

В. Шиманська стверджує, що «організаційно-економічний механізм є способом забезпечення реалізації вимог об'єктивних законів у процесі суб'єктивної людської діяльності. Він задає правила економічної гри,

орієнтуючи діяльність і поведінку господарюючих суб'єктів у напрямі реалізації визначених цілей» [38, с. 162]. Не заперечуючи твердження, що організаційно-економічний механізм містить – політичні, ідеологічні, морально-етичні, правові та інші відносини, ми не погоджуємося із твердженням В. Шиманської, «... що організаційно-економічний механізм значно ширший за сферу дії економічних законів та конкретних форм їх прояву, оскільки охоплює крім базисних і надбудовні відносини – політичні, ідеологічні, морально-етичні, правові й інші, що активно впливають на базис» [38, с. 162].

О. Савченко, В. Соловійов наголошують на тому, що організаційно-економічний механізм є частиною господарського механізму: «частина системи господарювання в конкретний період розвитку національного господарства будь-якої країни та являє сукупність двох різнорідних, але взаємопов'язаних складових – організаційної складової та економічної компоненти» [27].

Розглядаючись як певна сукупність, організаційно-економічний механізм трактується як набір чи сполучення функцій, методів, форм, важелів впливу, економічних явищ, правових і процедурних законів, методик, процедур і технологій рішень тощо, що безумовно збагачує його зміст, але при цьому втрачаються динамічні аспекти цього поняття.

На мікрорівні організаційно-економічний механізм можна представити як сукупність форм і методів підприємницької діяльності, в тому числі організаційної побудови, планування, фінансування, ціноутворення, стимулювання, кредитування, обліку та контролю, внутрішньогосподарчих і зовнішніх дій, а також різних важелів впливу на соціально-економічні та інші процеси на підприємствах.

Проведене дослідження тлумачення сутності поняття «організаційно-економічний механізм» дає можливість нам дати власне визначення, на наш погляд, – це певна сукупність елементів організаційного та економічного характеру (об'єктів, суб'єктів, цілей, завдань, способів взаємодії, методів, важелів, інструментів тощо), взаємозв'язаних та взаємодіючих між собою із рухливими внутрішніми та зовнішніми зв'язками на макро-, мезо-, мікрорівнях економіки, її міжгалузевих комплексів, галузей, первинних ланок тощо, ефективність реалізації якого залежить від здатності створювати відсутні у конкретний момент зв'язки, елементи, стимули тощо.

На будь-якому етапі формування економічних відносин організаційно-економічний механізм має підпорядковуватись об'єктивним закономірностям розвитку суспільства, і ця активна організована система з гнучкими, рухливими внутрішніми і зовнішніми зв'язками, що знаходиться у постійній динаміці, має змінюватися відповідно до суспільних потреб.

Висновки. Отже, приведені визначення категорії «організаційно-економічний механізм», які базуються на системному і/або процесному підходах засвідчують, що:

- по-перше, не існує єдиної точки зору на сутність даного поняття;
- по-друге, більшість дослідників вважають, що він повинен враховувати певні цілі, завдання та засоби їх досягнення;
- по-третє, він являє собою певну систему організаційних та економічних форм, методів, важелів, інструментів, процедур тощо, що діють на різних рівнях економіки;
- по-четверте, він формується за певними принципами та діє в межах об'єктивних економічних законів по відношенню до певних об'єктів та суб'єктів.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що набув подальшого розвитку понятійно-категоріальний апарат теорії управління за рахунок уточнення змістовного наповнення змісту поняття «організаційно-економічний механізм», а саме як певної системи елементів організаційного та економічного характеру (об'єктів, суб'єктів, цілей, завдань, способів взаємодії, методів, важелів, інструментів тощо), взаємозв'язаних та взаємодіючих між собою із рухливими внутрішніми та зовнішніми зв'язками на макро-, мезо-, мікрорівнях економіки, її міжгалузевих комплексів, галузей, первинних ланок тощо, ефективність реалізації якого залежить від здатності створювати відсутні у конкретний момент зв'язки, елементи, стимули тощо.

Практичне значення отриманих результатів полягає у використанні результатів проведеного дослідження для розроблення інструментарію організаційно-економічного механізму щодо суб'єктів економіки, у тому числі агропромислового комплексу.

Подальших досліджень потребує розроблення теоретико-методичних засад та інструментарію організаційно-економічного механізму.

Література:

1. Астапова Г. В. Организационно-экономический механизм корпоративного управления в современных условиях реформирования экономики Украины: монограф. / Г. В. Астапова, Є. А. Астапова, Д. П. Лойко. – Донецк: ДонГУЗТ им. М. Туган-Барановского, 2001. – 528 с.
2. Белая И. П. Концептуальная модель организационно-экономического механизма управления гибкостью производственных систем / И. П. Белая, П. В. Егоров // Вісник Донецького університету. – Сер. В: Економіка і право. – Донецьк: Вид-во ДонНУ, 2004. – № 2. – С. 7-16.
3. Беседа Ю. К. Концепция механизма развития финансово-инвестиционного потенциала субъектов реального сектора экономики / Ю. К. Беседа // Бизнес Информ. – 2013. – №6. – С. 24-30.
4. Большой экономический словарь / [под ред. Азрилияна]. – [2-ое изд. доп. и пер.]. – М. : Ин-т экономики, 1997. – 864 с.

5. Буздалов И. Н. Хозяйственный механизм в агропромышленной сфере стран СЭВ / И. Н. Буздалов. – М.: Наука. – 1988. – 318 с.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
7. Верхоляд І. М. Інвестиційний механізм підприємства: принципи побудови, складові та особливості реалізації / І. М. Верхоляд // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economy.kpi.ua/uk/node/399>
8. Вихров М. С. Сущность организационно-экономического механизма управления агробизнесом / М. С. Вихров // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект: сб. науч. тр. – Донецк: – 2012. – Ч. 2. – С. 66-68.
9. Гончарук А. Г. Формирование общего механизма управления эффективностью предприятия / А. Г. Гончарук // Економіка промисловості. – 2009. – № 2. – С. 164-175.
10. Грішнова О. А. Організаційно-економічний механізм управління інтелектуалізацією трудової діяльності / О. А. Грішнова, О. В. Василик // Вісник Прикарпатського університету. – Сер.: Економіка. – 2008. – Вип. 6. – С. 22-27.
11. Дацій О. І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України: моногр. / О. І. Дацій. – К. : ННЦ ІАЕ, 2004. – 428 с.
12. Економічна енциклопедія. У 3 Т. [відповід. ред. С. В. Мочерний та ін.] – К.: Видавничий центр «Академія»; Тернопіль: Академія народного господарства, 2000. – Т.1. – 805 с.
13. Зиновьев Ф. В. Механизмы хозяйствования / Ф. В. Зиновьев – Симферополь: Таврия, 2000. – 111с.
14. Кіпіоро І. М. Механізми активізації інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств / І. М. Кіпіоро // Економіка АПК.– 2015. – № 4 – 111-115 с.
15. Князь С. В. Метод економічного оцінювання механізмів залучення інвестицій // С. В. Князь, Н. Г. Георгіаді, О. Є. Федорчак // Вісник Університету Банківської справи Національного банку України. – 2014. – № 2(20). – С. 97-101.
16. Коробейников М. М. Экономический механизм АПК: стратегия совершенствования / М. М. Коробейников. – М. : Колос С, 2002. – 269 с.
17. Кравцова Т. А. Проектирование организационно-экономических механизмов управления развитием порта [Текст] / Т. А. Кравцова // Розвиток методів управління та господарювання на транспорті: зб. наук, праць. – 2009. – № 30. – С. 93-110.
18. Кульман А. А. Экономические механизмы [Текст] / А. А. Кульман ; пер. с фр. ; под общ.редакцией Н.И. Хрустальной. – М. :Прогресе; Универсум, 1993. –92 с.
19. Кушнірук В. С. Організаційно-економічний механізм ефективного ведення садівництва в аграрних підприємствах регіону: монографія / В. С. Кушнірук, О. Ю. Єрмаков, О. В. Шибаніна ; ред. проф. О. Ю. Єрмакова. – Миколаїв : Вид-во МДАУ, 2009. – 232 с.
20. Кушнірук В. С. Організаційно-економічний механізм ефективного ведення садівництва в аграрних підприємствах регіону : монографія [Текст] / В. С. Кушнірук, О. Ю. Єрмаков, О. В. Шибаніна; ред. проф. О. Ю. Єрмакова. – Миколаїв: Вид-во МДАУ, 2009. – 232 с.
21. Лисенко Ю. Організаційно-економічний механізм управління підприємством [Текст] / Ю. Лисенко, П. Єгоров // Економіка України. – 1997. – № 1. – С. 86-87.

22. Лузан Ю. Я. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України: теоретико-методологічний аспект / Ю. Я. Лузан // Економіка АПК, 2011. – № 2. – С. 3-12.
23. Максименко І. О. Про деякі підходи до визначення розвитку та механізму управління підприємством / І. О. Максименко, В. І. Бокій // Проблеми економіки організацій та управління. Вісник КНУТД, – № 1. – 2007. – С. 121-125.
24. Муратова Е. И. Моделирование процесса профессионально-направленной адаптации на основе методологии IDEF0 / Е. И. Муратова, Т. Ю. Дорохова // Ученые записки ТНУ. Серия «Экономика и управление» Университет им. В. И. Вернадского. – 2006. – № 4 (6). – С. 48-52.
25. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. М. Лозовский, Б. А. Стародубцева. – М. ИНФРА-М, 1996. – 496 с.
26. Рист Шарль. История экономических учений / Шарль Рист // [пер. с англ. Шендрук А.] – М. : Экономика, 1995. – 542 с.
27. Савченко О. В. Сутність та складові організаційно-економічного механізму стимулювання інноваційної діяльності на підприємстві / О. В. Савченко, В. П. Соловійов // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – 2013. – № 12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2635>
28. Санду И. Активизация инновационной деятельности в АПК / И. Санду // АПК: Экономика, управление. 2005. – № 11. – С. 73-79.
29. Советский энциклопедический словарь: Ок. 80 000 слов / Гл. ред. Прохоров А. М. – 4 изд., испр. и доп. – М. : Сов.энцикл., 1989. – 1632 с.
30. Теория экономических механизмов // Нобелевская премия по экономике 2007 г., Ч. 1. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://institutions.com/theories/259-2007-1.html>(авторы Измалков С. Б., Сонин К. И., Юдкевич М. М.)
31. Трегобчук В. Инновационно-инвестиционное развитие национального АПК : проблемы, направления и механизмы / В. Трегобчук // Экономика Украины. – 2006. – № 2. – С.4-12.
32. Тридед А. Н. Концепция построения организационно-экономического механизма формирования стратегии развития предприятия / А. Н. Тридед [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.eprints.ksame.kharcov.ua> Перевыритипосилання
33. Тульчинська С. О. Функціонування організаційно-економічного механізму інноваційного процесу / С. О. Тульчинська // Стратегічні пріоритети : [наук.-аналітичний щоквартальний зб. НІСД при Президентові України / гол. ред. Ю. Г. Рубан]. – 2008. – № 1(6). – С. 89 – 95.
34. Універсальний словник-енциклопедія / гол. ред. ради чл.-кор. НАНУ М. Попович. – К. : «Ірина», 1999. – 1551 с.
35. Федорович В.О. Состав и структура организационно-экономического механизма управления собственностью крупных промышленных корпоративных образований // В. О. Федорович // Сибирская финансовая школа : научный журнал. – 2006. – № 2. – С. 45-54.
36. Хаєцька О. П. Формування й ефективно функціонування організаційно економічного механізму цукробурякового виробництва / О. П. Хаєцька // Агросвіт. – № 17. – 2016. – С. 37-43.
37. Чаленко А. Ю. О неопределенности термина «механизм» в экономических исследованиях / А. Ю. Чаленко // Економіка промисловості. – 2010. – №3. – С. 26-33. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/eprom/2010_51/st_51_04.pdf

38. Шиманська В. Концепція формування організаційно-економічного механізму розвитку туристичного комплексу України процесного типу [Електронний ресурс] / В. Шиманська // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2016. – Вип. 1 (14). – С. 160-170. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2016/16svvupt.pdf>